

APPENDIX DOCUMENTORUM

I.

Diploma quo S. Bruno Deo et S. Kiliano propriam villam, Sonnenryk dictam, donat. 15 Aug. 1036.

[Ex Lunig. *Specilegium ecclesiasticum des deutschen Reichs-Archivs*, t. XVII, p. 718, et Schaten, *Annal. Paderbornenses*, t. I, p. 508.]

Brevo annuente divina gratia Wirceburgensis episcopus.

Notum esse volumus, nunc et semper potestati regie, omnique Pontificali dignitati, pariterque illustribus viris, ducibus, marchionibus, comitibus, omnibusque Christi fidelibus, maxime autem successoribus nostris, quod curiam quamdam in Paderbornensi episcopatu sitam ex re nomen habentem, Sunrike, id est regnum singulare, quam ex paterna possedimus hereditate, ob æternæ remunerationis spem obtulimus Deo, sanctoque martyri ejus Kiliano cum omnibus appendiciis suis, videlicet ministerialibus, litonibus mancipiis, agris cultis et incultis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, silvis, viis et inviis, exitibus et redditibus, quæsitis et inquirendis usque in sæcula sæculorum. Hæc vero ex sincera devotione oblatio et justa traditio nostra, quo ordine et tempore facta sit, quia non minus patere volumus, scriptis approbamus, quod in die natalis sancti Johannis Baptistæ, in ecclesia completo sermone ad populum, audiente clero et populo, a prædicta curia propositum deteximus, sed effectui mancipare usque in diem assumptionis sanctæ Mariæ Virginis inducivimus, ut si forte quis per compositas rationes voluntati et deliberationi nostræ contradicere vellet, se tum præsentie nostræ exhiberet: super qua re accepto consilio ex prudentia fidelium nostrorum decrevimus annuatim, dum viveremus confratribus nostris in festo beati Patroni nostri martyris Apostoli ad vestituram eorum quinquaginta marcas argenti procurare et supradictis prædictæ curiæ utilitatibus, et de cæteris nondum expositis, nec in hac pagina exponendis, quia in duabus tabulis æreis concatenatis in capella Sunryke locatis literis legibilibus insculptis semper quantitas reperitur. De exitibus, et redditibus de cultis et incultis, et de singulis supra nominatis, quæ Sacerdoti, qui eidem præsit capello Deo suisque serviendo, quæve nobis justitia, seu summo villico nostro debeatur, reperiuntur. Et attinentes proprietati nostræ ministerialium jure in iisdem tabulis suis nominibus ne illorum posteritas a suo jure possit alienari. Illi quoque suis nominibus de utroque sexu, qui duos fundos ceræ quolibet anno persolvant et de cætero ab omni exactione tam privata quam communi liberi, quamdiu vivant, existant. Item litonum justitia, prout exigit utilitas et necessitas de singulis singula, ut sint in memoria a generatione in generationem. Præterea talem obtinere justitiam Litones non uxoratos statuimus, et uno anno duobus solidis levis monetæ servitium suum redimant vel serviant, et altero anno non serviant nec servitium redimant, sed indigentie et utilitati suæ consulant; sæmiueo autem sexu redemptionem levium nummorum statuimus. Ministerialibus vero nostris hoc officium injungimus, ut singulis annis tantum IV, ex eis in tempore messis ad prædictam curiam veniant, et villico consulant, ut una cum illo de redditibus universis debitum exquirant et suscipiant. Quorum unum nomine *Richboldum præ cæteris nobis familiarem transtuli-*

amus in consortium et jus ministerialium ecclesiæ nostræ. Cui cum femina quædam libera et liberis orta parentibus, nomine Richere legitime nupsisset, mansos duos in Natesingam cum omnibus attinentibus utriusque in beneficium concessimus. Insuper quod et illa arbitrata fuit, ut libertate sua et eodem beneficio cum posteritate sua poliretur. His itaque præordinatis circa quæ plurimum regni cælestis desiderium studiosos nos reddidit et sollicitos, statuimus, ut post exitum vitæ nostræ fidelis in Domino frater episcopalis dignitatis in Ecclesia Wirceburgensi successor quolibet anno in festo S. Michaelis cum duobus canonicis suis et X militibus Sunrich veniat ibique tribus septimanis et ultra ad placitum quæque pertractando premaneant et villicus ei cum subditis villicis de onibus Vovewerken cum multa copia serviat, convocatisque ministerialibus et tota familia in die S. Michaelis eos convivio participare faciat, et abductis secum canonicis II pole-dros dari jubeat, sicque quolibet anno incipiens a summis et prioribus ecclesiæ suæ usque ad infimos eandem gratiam impendat. Ministerialibus autem, qui tempore messis cum villico exploratores totius redditus et debiti extiterint, similiter II pale-dros dari jubeat. In præmemoratis quoque tabulis æreis legendo jura et instituta nostra prævideat, et de CCCVIII mansis, et de quam plurimie rebus eidem curiæ attinentibus universum debitum eodem tempore persolvendum exquirat, cujus summa CCIII sunt. Inde VI salmones magnos satis et quinquaginta marcas prænotato tempore domibus et fratribus persolvat. Inde quoque XII pauperibus gratia et misericordia indigentibus quoque XL et qualibet die cuique illorum, pro remedio animæ nostræ panem unum similaceum sufficientem magnitudine, tres balarios valentis corovisia, tria allecia et in parasceve X ulnas linei panni, cingulum ex coreo cervino, cultellum et vaginam, calceos II ex coreo hircino procurabit, amplius duas marcas argenti, quas venerabili fratri nostro Rodhardo episcopo, et omnibus ex divina gratia præfuturis Paderburn. Ecclesiæ episcopis dandas, aut equum tantum valentem disposuimus, eo videlicet tenore, ut omnia bona ecclesiæ nostræ, quæ longe nimis a tuitione nostra remota, eis vero commode sita sunt, tueantur. Postquam autem hæc omnia ex attentissimi cordis nostri præmeditatione fuerant contexta, communicatio canonicorum ecclesiæ nostræ tam juniorum, quam seniorum consilio, quia indictus a nobis terminus, die videlicet assumptionis sanctæ Mariæ Virginis jam instabat, Dominum nostrum serenissimum imperatorem Conradum, archiepiscopum Bardonem, confratrem nostrum Rodhardum, Paderburn in Moguntia ecclesia convenimus, ad eos multa supplicatione ad hoc induximus, quod ad celebranda prædictæ dici solemnia venturos se Wirceburg promiserunt, quod et adimpletum est. Ipsa vero die assumptionis sanctæ Mariæ nobis missam celebrantibus, finito sermone ad populum, sub testimonio et præsentia Christi et prædictorum principum scilicet imperatoris Conradi, Bardonis archiepiscopi et totius ecclesiæ vota nostra Deo sanctoque Kiliano in oblatione sæpius denominata, nulla hominum contradictione, persolvimus, et beatorum Petri et Pauli apostolorum, et jam dictorum episcoperum nostroque banno et omnium animarum Deo consecratarum confirmavimus, ita ut quicumque cujuscunque conditionis et potestatis homo curiam Sun-

rike, quæ oblatio nostra est, ab usu ecclesiarum alienare vel præsumpserit, vel jure et instituta nostra, quæ continet præsens pagina, et tabulæ æreæ aliquo modo immutaverit, perpetui anathematis vinculo obligatus æternæ damnationi cum Juda traditore subiaceat. Quare fratribus nostris tam præsentibus, quam futuris, per virtutem obedientiæ injungimus, ut si quis tam temerare, tam irrationabiliter agere præsumpserit, ut oblationem nostram a domo Dei alienet, in illum datam excommunicationem auctoritati apostolicæ significant et ut auctoritate apostolica rursus anathemate feriatur, elaborent. Volentes hujus itaque irreprehensibilis ordinationis nostræ firmitatem inconvulsam semper permanere, quid qualiter actum sit tabulis æreis jam sæpe dictis annotavimus, præsentis chirographi paginæ seriatim inscripsimus, est sigillo nostro per præsentem attestationi plumbeam impressionem confirmavimus, ut sit memoriale a generatione in generationem. Confratrem etiam nostrum P. Paderburnensem episcopum, virum per omnia probabilem, huic actioni nostræ in præsentem pagina, sub subscriptionis suæ attestatione, et sigilli sui impressione testimonium perhibere rogavimus, ut ejus quoque sanctitatis confirmet auctoritas, quod suæ et nostræ ecclesiæ contulimus Ego Rodhardus, Dei gratia Paderb. episcopus præsentis paginæ actioni per omnia rationabiliter stabilitæ, tam subscriptionis attestatione, quam sigilli nostri impressione testimonium fidele perhibeo, habeo episcopalis auctoritatis, qua fungor, confirmo, ne hæc firmitas ab aliquo temere violetur, nisi ejus transgressio anathemate puniatur. Acta sunt autem hæc anno Dominicæ incarnationis MXXXVI. Indictione IV, die vero sanctæ assumptionis virginis Mariæ.

II.

Heinricus III, rex Brunoni, episcopo Wirceburgensi, ejusque ecclesiæ prædium cujusdam Heroldi, in locis Sindingun, Sunichilendorf, Geroldeshagen, Buoch et Meggedemuli, in pago Cochengorve, in comitatu Heinrici comitis situm, donat.

[*Monumenta Boica. Volumen vigesimum nonum, pars prima. Monachii MDCCCXXI.*]

(*Chrimon.*) In nomine sanctæ et individue Trinitatis. HEINRICUS divina favente clementia rex. Omnibus sanctæ Dei ecclesiæ nostrique fidelibus tam futuris quam præsentibus notum esse volumus, qualiter nos pro amore Dei et ob remedium animæ nostræ, et etiam per interventum ac petitionem nepotis nostri Brunonis, sanctæ Wirceburgensis ecclesiæ episcopi, præsidium cujusdam Heroldi, quod ad nostrum regale jus et potestatem iudicio legali devenit situm in locis Sindingun, Sunichilendorf, Geroldeshagen, Buoch diotis, in pago Cochengowe, in comitatu Heinrici comitis ad Kolvingun cum omnibus suis pertinentiis, terris, pratis, pascuis, campis, silvis cultis et incultis, molendinis, aquis aquarumque decursibus, exitibus et redditibus, eidem jam supradictæ ecclesiæ, sanctæ Mariæ scilicet matri semperque virginis (virgini) Dei, sanctoque Kiliano Christi martiri precioso, donavimus ac delegavimus absque omnium contradictione, adjungentes quoque ejusdem prædii partem quandam, sitam in loco qui dicitur Meggedemuli, cum omnibus mancipiis ad prædictum prædium pertinentibus, servis et ancillis. Et ut hæc nostra traditio in perpetuum ab omnibus vera esse credatur, diligentiusque servetur, cartam hanc inde conscriptam, manu propria subfirmavimus, et sigillo nostro insigniri jussimus.

Signum domni Heinrici tercii (Monogramma) regis invictissimi. (Signum speciale.)

L. S.

Eberhardus cancellarius vice Barthonis archicællani recognovit.

Data III, Non. Januarii, anno dominicæ incarna-

tionis MXLII, Indictione X, anno autem domni Heinrici tercii ordinationis ejus XIV, regni vero III Herentheim, feliciter amen, feliciter.

III.

Epistola 56 Gregorii pp. IX de canonizatione S. Brunonis 1 Maii 1238.

[ex Registro Vaticani ab Henschenio in *Actis SS.* ad 17 Maii edita.]

Abbatibus de Brannebach et Scoretal Cisterciensis ordini Herbipolensis diocesis et Priori fratrum prædicatorum Herbipolensium.

Mirabilis Deus in sanctis suis, ut suæ virtutis potentiam mirabiliter manifestet et salutis nostræ causam misericorditer operetur; fideles suos, quos semper coronat in celo, in mundo etiam frequenter honorat, ad eorum memorias signa faciens et prodigia, per quæ pravitas confundatur hæretica, et Fides Catholica confirmetur. Nos ergo quantas possumus, etsi non quantas debemus omnipotenti Deo gratiarum referimus actiones, quod in diebus nostris ad confirmationem Catholice Fidei et confusionem hæreticæ pravitatis, evidenter innovat signa et mirabilia portenta immutat, faciens illos coruscare miraculis, qui Fidem Catholicam tam corde quam ore necnon et opere tenuerunt. Sicut enim Vener. Fr. N. Episcopus et dilectus filius decanus et capitulum ac populus Herbipolensis nobis per nuntios suos et litteras intimarunt, Dominus tantam piæ memoriæ Brunoni episcopo Herbipolensi contulit gloriam, quod scrupulum ejus tot et tantis dat coruscare miraculis, ut inter alios sanctos ejus non invocari suffragia sit indignum. Quare Nobis humiliter supplicatur, ut super miraculis, quæ per eum Dominus operatur, testimonia recipi faceremus. Verum quia in tam sancto negotio non est nisi maturitate et gravitate prævia procedendum, de circumspectione vestra plenam in Domino fiduciam obtinentes mandamus, quatenus adscitis vobis viris religiosis et Dominum timentibus, de virtute morum et veritate signorum, operibus videlicet et miraculis, diligentissime inquirentes, depositiones testium receptorum sub sigillis vestris inclusas usque ad nostrum beneplacitum conservetis. Quod si non omnes etc.

Datum Lateran. Kalend. Maii anno XII.

IV.

Epistola 364 Innocentii pp. IV. de canonizatione S. Brunonis. 5 Nov. 1246.

(Ex Henschenio ubi supra.)

Dudum Vener. Fratri N. Episcopo et dilectis filiis Capitulo Herbipolensi intimantibus fel. record. Gregorio PP. Præf. nostro, quod sanctæ memoriæ Bruno Herbipolensis episcopus, qui olim degens in mundo magnis pollebat meritis, nunc vivens in celo tot coruscet miraculis, ut ejus sanctitas apertis indiciis comprobetur, et ejus inter alios sanctos non invocari suffragia est indignum: ac per hoc supplicantibus, ut eum sanctorum adscriberet catalogo venerandum: idem prædecessor vobis dedit suis litteris in mandatis, ut adscitis vobis viris religiosis et Deum timentibus de virtute morum et veritate signorum, operibus videlicet et miraculis diligentissime inquirentes, depositiones testium receptorum sub sigillis vestris inclusas ad Sedem Apostolicam fideliter mitteretis. Licet igitur per inquisitionem factam super iis per vos quam de mandato nostro ad Sedem transmisistis eandem, de ipsius Sancti miraculis plene constet, per quæ sanctus qui videtur haberi posse apud homines in Ecclesia militante; quia tamen ad hoc ut in Ecclesia triumphante sanctus sit aliquis apud Deum, perseverantia sola sufficit, juxta illud: esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vite (quod evidenter illa Joseph talaris tunica figurabat) et

merita et miracula sibi invicem testentur, cum nec merita sine miraculis, nec miracula sine meritis plene sufficiant ad perhibendum inter homines testimonium sanctitati: et propter diuturnitatem temporis non possit in Teutonia reperiri aliquis, ut asseritur, qui super iis de visu queat testimonium perhibere: Nos attendentes, quod in tam sancto et pio negotio est cum gravitate ac maturitate plurima, procedendum, mandamus quod non solum per testes, sed famam etiam et auditum ac scripturas authenticas de vita et conversatione ac meritis ejus, per vos vel alios fide dignos sollicite inquirentes, quæ inveneritis, nobis sub sigillis vestris fideliter transmittatis. Quod si non omnes, etc.

Datum Lugduni Nonis Novembr. anno V.

V.

Testimonium miraculorum sancti Brunonis episcopi quondam Herbipolensis, conscriptum Anno MCCII. Luna 22.

[Ex veteri Charta, modo in archivio regio asservata. (Hegesta Boica, II, 5, impressum Herbipoli 1616 et 1657 et apud Henschenium).]

Anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo secundo sexto decimo Kalendas Julii, Luna vicesima secunda, visa sunt miracula in crypta sanctorum martyrum Kiliani et sociorum ejus et beati Prothomartyris Stephani.

Primum est quod cum quædam mulier pauperula, nomine Gega contracta esset octo annis et amplius, in die Dominica mane, cum missa celebraretur, eadem mulier casu Missæ interfuit juxta tumbam S. Brunonis Wirceburgensis Episcopi: quæ multis videntibus gressum recipit. Eadem die cuidam mulieri, nomine Adelheidi, strumæ magnæ circa collum ad nihilum redactæ, non amplius apparuerunt. Quarta feria ejusdem hebdomadæ, eadem evomuit venenum in magna quantitate, et ad plenum curata est. In illa nocte paulo ante crepusculum quædam virgo de civitate Wirzburg Richeidevin, recipit gressum, testimonio multorum. Quinta feria ejusdem hebdomadæ, mulier quædam de Ellthman, media die, sacerdote suo sibi testimonium perhibente, visum recipit. Circa noctem quædam virgo nomine Bertha de Wirzburg, ab infantia retracta, recipit gressum. In vigilia S. Joannis Baptistæ, mulier quædam de Limbach, nomine Demut, in tantum contracta, quod in terra serpebat, liberum recipit gressum. Sequenti die, quædam de Leinach, quæ in carruca venerat, recipit gressum. Quidam puer de Buttelbrunn, nomine Henricus, in manu et uno crure contractus, est curatus. Quædam puella de Bleichfeldt, Irmengart contracta, erecta est. Sub testimonio multorum contigerunt ista. In festo S. Joannis et Pauli, nomine Adelheid, quæ fuit surda, et muta, et contracta, curata est. Eodem die quædam de Alhusen, a gibbo maximo, omnibus videntibus curata est. Sequenti die feria V Henricus de Lougingen, qui sufficiens testimonium non habebat, juravit quod uno crure longo tempore contractus fuerit, et curatus est. Feria sexta puer quidam, longo tempore contractus et infirmus, curatus est. Eodem die virgo quædam de Gorbolsdorff militis filia, cum deberet discere psalterium, a dæmonio sæpius vexata, perdidit loquelam septem diebus: et conveniendo ad nostram civitatem, in itinere recipit loquelam, multorum testimonio. In vigilia S. Kiliani, post Matutinas, quædam de Wipdsheim, Wendelmut, manu contracta, curata est. In die sancto B. Kiliani et sociorum ejus, vir quidam de Himmelstat, longo tempore cæcus, visum recipit. Media die puer quidam de nostra civitate, in manu contractus est curatus. In divisione Apostolorum, quædam, nomine Bertha de Ochsenfurt contracta, est erecta. Eodem die de Wertheim et

A Gcilenhausen, duæ puellæ, bono testimonio, sunt erectæ. Sequenti die quædam, Mechilt nomine, quinque annis contracta, est erecta. Quidam servulus Canonici nostræ Ecclesiæ, qui ab infantia fuit contractus, nomine Reinhardus, est erectus. Virgo quædam de Bambergensi civitate, juxta tumbam S. Kunigundis duobus annis morata fuit: quæ in nocte Reginæ virginis, media nocte curata est, et quinque annos ita contracta fuit, quod in terra manibus ambabus et pedibus serpebat, cui nomen est Agnes. Quædam de Iphosen, Kunigundis nomine per annum et dimidium contracta in uno crure, dum juxta tumbam S. Kunigundis Bambergæ fuit, in somnis vidit qualiter S. Bruno eam curare deberet: quæ cum esset in itinere, et navigio ad civitatem vellet venire, libere gressum recepit. Quidam puer, qui sex annorum fuit, de Ense, apprehensus est a lupo hora vespertina, et ad silvam delatus ab eo, et undecim vulneribus infectus. Cujus mater, dispersis crinibus et vestibus laceratis, cum magno clamore invocando S. Brunonem sequebatur, et puerum apud lupum semivivum invenit. Quæ ut S. Brunonem ter invocavit, lupo a puero recessit, et sic per S. Brunonem evasit. Quædam de Wormatia, ab infantia surda et muta, testimonio multorum honestorum virorum, qui tunc aderant, qui etiam postea venerunt, auditum recepit et loquelam. Quædam de nostra civitate, Gisela nomine, a dæmonio liberata fuit. Alia de nostra civitate, Irmengart nomine, visum recepit. Sequenti die alia quædam, Jutta nomine, illuminata fuit. In Parascevo quidam puer trium annorum, usque ad mediam diem in aqua submersus fuit, et inventus est mortuus: cujus pater et mater dum invocarent S. Brunonem et per invocationem multorum testimonio resuscitatus est. Quædam puella de Retzstadt, quatuor annis a dæmonio vexata, liberata fuit. Quidam puer a furibus captus fuit, et in compedibus positus: qui eum solus esset, invocavit S. Brunonem, et teligit compedes, et solutus est. Quidam captus erat, qui innocens fuit: et dum suspenderetur, invocavit S. Brunonem, et suspensus pependit de tertio usque ad vespertas, quod non poterat mori. Dumque suspendentes traherent eum per pedes, ut eo citius moreretur; non profuit: sed postea a quodam transiente solutus fuit, et sic evasit. Quædam juxta tumbam S. Brunonis, quæ fuit obsessa, fuit absoluta. Quædam arreptilia, quæ fuit mater undecim puerorum, et in quolibet eorum partu a dæmonio vexata, ad ultimum per septem dies plene obsessa est, ita, quod insanivit: et ad tumbam S. Brunonis, liberata fuit. Quidam contractus de ista civitate, multorum testimonio, ad tumbam S. Brunonis fuit erectus. Quidam Eberh mercator de ista civitate, in compedibus ligatus, per S. Brunonem fuit liberatus et evasit. Quidam puer de Schmalkalden citra sex annos semper serpebat in terra: qui infra Passionem Domini recipit gressum. Quidam puer de Tubera, qui submersus fuit in puteo, a prima usque ad meridiem mortuus circa vespertas vivus evasit. Quædam virgo cæca, in Vigilia Ascensionis Domini, ad tumbam S. Brunonis, illuminata est. Puer Udalrici, de Ehrenbrehteshoven nobilis viri, in calculo laborans ad tumbam S. Brunonis oblatus, multorum testimonio liberatus est. Quidam paralyticus sex annis et amplius, qui multos habuit cognatos in civitate, curatus est. Quidam de Fulda innocenter suspensus, auxilio S. Brunonis evasit. Quædam Erdlindis Elemosinaria Domini L. de Sphippe, tribus catenis ligata fuit, quarum una juxta tumbam S. Chilian, altera in Mergetheim, tertia in Vigilia S. Kiliani ad tumbam S. Brunonis decidit, et sic soluta et curata evasit. Quidam puer de Heydingsvelt, in genibus ab infantia tantum debilitatus, ita quod ire non posset, a parentibus suis ad tumbam S. Brunonis oblatus, ibidem gressum recepit. Alter puer de Karleburg,

cujus sinistra manus contracta fuit, in presentia multorum curatus est. Uxor Sculteti de Kissingen, clauda, et in uno crure contracta, delata est ad tumbam S. Brunonis : cujus invocans gratiam, subito crure erecto gressum recepit, et puer ejusdem calculosus a calculo liberatus fuit.

VI.

Alterum instrumentum de miraculis S. Brunonis.

[Ex codice ms. canonicæ Heidenfeldensis edidit P. Ign. Gropp. in *Collectione novissima Scriptorum et rerum Hirceburgensium, tom. II, p. 117.*]

Primum. Mechtildis, quæ moratur ultra Moguntiam, jurata dixit, se pedem habuisse contractum versus terram sic, ut ire non poterat, sed super genua ferebatur supra terram et hoc duobus annis : et tertio anno assumpsit sibi cruckas sub ascellis, et in eis veniebat ad sepulchrum B. Brunonis posuit pedem contractum supra sepulchrum B. Brunonis et non audebat accedere ad sepulchrum, quia reputabat se indignam ; et dixit hæc verba : Domine Jesu adjuva me : B. Bruno adjuva me per dulcem animam tuam. Et statim pes movebatur hinc inde, et sensit magnum dolorem in pede, et confestim curata fuit multis presentibus et videntibus qui cum eam velent ducere circa sepulchrum, dixit, læta sum, quia per me possum incedere ; nec permisit se duci ab eis, sed per se ivit recta, sine alicujus auxilio, et sic postea recta et sana permansit. Interrogata de tempore, dixit, quod circa tempus, quo consecrabatur Ecclesia Bambergensis anno Domini MCCXXXVII.

Secundum. Chunegundis vidua jurata dicit, se vidisse quandam mulierem, diu euntem supra scabellam per civitatem ; et cum quadam die ipsa testis audiret Missam in crypta, ubi est sepulchrum B. Brunonis, ad altare S. Stephani vidit eandem contractam circa altare B. Brunonis et ponentem scabellam suam super sepulchrum et cum audiret Missam, audivit contractam clamantem : Ah ! ah ! ah ! Sancte Bruno adjuva me. Et tunc incepit extendere crura. Et tunc ipsa testis dixit mulieri, quæ erat juxta se : eamus et videamus quid hoc sit ; et venerunt ad eum, et inter manus earum, et cujusdam viri honesti, qui mortuus est, plena erecta est et curata, et ipsi viderunt eam surgere de terra et circumducebant eam circa sepulchrum ; et tunc sedit, et post paululum dixit : si quis juvaret me surgere, et bene irem, et per me. Et tunc ipsa testis et socia juverunt ipsam surgere, et ivit per se recta et sana permansit. Et hoc vidit et audivit et prædictis interfuit. Interrogata de tempore dixit quod XXXIII anni sunt ; de die dixit, quod in die S. Viti.

Tertium. Otto Accolytus juratus dicit, quod vidit quandam contractam diu, quæ ferebatur super scabellam per civitatem, et frequenter recipiebatur ad mensas Dominorum pro paupere ; et cum ipse testis quadam die esset in curia Domini Bernonis, audivit quendam servum dicentem : magnus clamor est in crypta, et ipse cucurrit velociter ad Ecclesiam et intravit cryptam, et vidit, quod dicta contracta exivit de loco sepulchri et erigebat se et clamabat ; S. Bruno adjuva me. Et tunc magis erigebatur, et tunc ipse testis arripuit eam per brachium, et juvit eam surgere, et statim dimisit eam ; et ipsa per se ivit recta usque ad statuam, et stetit recta tenens statuam manibus. Et vestis, quæ erat ei longa, quando contracta fuit, adeo brevis facta fuit ei, quod vix pertingebat ei ad medium coecium, et tunc testis vidit poplitem contractæ, tanquam si ruptæ essent venæ et nervi ; et tunc circumducta fuit tribus vicibus circa sepulchrum ; et tunc venerunt Domini et cantaverunt Laudes ; et vidit postea eam sanam et rectam. Et hoc vidit et audivit et interfuit. Interrogatus de tempore, dicit : quod in æstate ; de hora, infra Missam majorem : requisitus quantum temporis, dicit, quod benedicebatur cimiterium prædicatorum.

Quartum. Fridunis uxor Hevoldi fabri jurata dicit, quod vidit Renhardum contractum diu et vidit eum supra sepulchrum B. Brunonis et audivit eum invocantem B. Brunonem et statim vidit eum erectum et curatum, et vidit eum deduci de sepulchro cum laudibus ; et vidit eum postea sanum et erectum pene IV annos, et hoc vidit et audivit et interfuit. Requisite de tempore dicit, quod in æstate ; de die, non recordatur, de hora dicit, quod ante horam primam ; rogata de quantitate temporis, dicit quod ante occasionem Episcopi Conradi duobus annis.

Golebaldus filius Wolekenandi juratus dixit, quod novit et contrectavit Renhardum contractum, et vidit eum postea sanatum. Requisite an fuerit apud sepulchrum, quando curatus fuit, dixit, quod non ; sed accurrit ad sonum campanæ, quando miraculum factum fuit. Dicit etiam quod ad invocationem B. Brunonis et apud ejus sepulchrum factum fuerit miraculum ipsum. Plura testimonia de hoc miraculo invenies infra.

Quintum. De magistro Alberto canonico et scholastico Herbipol. Henricus plebanus in Ochsenfurt juratus dixit, quod, cum esset de familia M. Alberti scholastici, qui laborabat hydropisi, audivit ab ipso M. Alberto, qui dixit ei particulariter, quod fuerit hydropicus et curatus fuerit ad sepulchrum B. Brunonis, et ad invocationem ipsius : et rogatus de tempore, dicit, quod in æstate ; de quantitate temporis dixit, quod circa XXX annos. Idem de eodem Alberto dicit Fridericus cantor Majoris Ecclesiæ sacerdos, quod vidit M. Albertum scholasticum sanum, et postea hydropicum et a medicis desperatum, quem postea vidit curatum meritis B. Brunonis. ut dicebatur. Requisite, quomodo hoc ei constet ? dicit, quod vidit pustulas, per quas humor emanavit, et vidit humorem emanantem, et audivit ipsum dicentem : istud fecit mihi Bruno. Requisite, quanto tempore plene receperit sanitatem ? dicit, quod circa XXX annos. Idem dicit de eodem Alberto Burchardus campanarius, servus S. Chilianus juratus, quod vidit M. Albertum senem et hydropicum, qui ad consilium decani Persei, sicut ipse testis audivit, fecit se deferri ad sepulchrum B. Brunonis et curatus est. Rogatus, quomodo factum fuerit, dicit, quod per quasdam pustulas cepit effluere humor aquæ. Rogatus, an præsens fuerit, quando curatus est, dicit, quod super sepulchrum meritis, ut creditur, B. Brunonis cepit humor fluere, qui prius non fluxerat ; et sic intra dies XV curatus est. Idem de eodem Alberto dicit Henricus sacerdos cum factus fuisset hydropicus, fecit se super sepulchrum B. Brunonis deferri, et quum ibi per aliquot horas jacisset, invocans auxilium B. Brunonis, ecce subito ortæ fuerunt duæ vesicæ, una in crure, altera in pede alterius cruris, quæ ruptæ ibidem ceperunt emanare saniem, et totus ille humor hydropicus effluxit per eas super sepulchrum B. Brunonis, et liberatus est. Huic miraculo interfuit et audivit.

Testes alii miraculi quarto loco positi.

Godefridus plebanus Majoris Ecclesiæ Herbipolensis juratus dixit, quod vidit Renhardum supra dictum, et vidit et palpavit nervos, qui contrahebant, et ex relatu scit, quod ad tumbam B. Brunonis sit curatus, et vidit eum contractum curatum euntem ad altare majus, et altare S. Mariæ et audivit eo curato Conventum cantare : *Te Deum laudamus*, propter curationem suam. Interrogatus de tempore dicit, quod in æstate. Rogatus, quantum sit temporis ? dicit, quod sint plus quam XXXVI anni ; de loco dicit, quod in crypta, ubi sit sepulchrum B. Brunonis.

Herbardus cantor et sacerdos in Haugen juratus dicit de eodem Renhardo per omnia sicut Godefridus plebanus Majoris Ecclesiæ Herbipol, præter hoc, quod nervos non tetigit.

Item Arnoldus custos Majoris Ecclesiæ Herbipol juratus dicit, quod vidit eundem Renhardum longo tempore contractum et sepe vidit eum frequentare

sepulcrum B. Brunonis, et quando ad sepulcrum curatus fuit, et pulsatae fuerunt campanae propter miraculum, accurrit cum aliis clericis, videns dictum contractum, erectum ad dictum sepulcrum. Et tunc cum aliis canonicis et clericis cantabat: *Te Deum laudamus*, et hoc vidit et interfuit. Rogatus de tempore dicit, quod non recordetur, quod puer fuit, hoc excepto, quod dicit in aestate fuisse.

Item Henricus civis Herbipolentis juratus dicit, quod vidit eundem Renhardum Viennis contractum, et cum ipse contractus frequentaret sepulcrum B. Brunonis, ipse Custos sepulchri et testis miraculi, cum vellet eum repellere se sepulchro, ipse contractus respondit: ita ego indigeo gratia Salvatoris, et B. Brunonis, sicut alii. Et cum ipse custos exploraret, an latrones essent in ecclesia, statim reversus eum invenit erectum et curatum ad sepulcrum B. Brunonis, et postea vidit eum sanum et hic in civitate, et in Thuringia, et vidit eum in servitio episcopi Henrici Casei, et hoc vidit et audivit. Interrogatus de tempore dicit, quod in aestate, de die, dicit quod in nocte sexta Feria; quantum temporis, dixit, quod

non recordatur, sed fuit, quando episcopus Conradus vixit.

Item dicit Henricus Sacerdos in Havelstadt juratus, quod Dominus Berno canonicus Herbipoli, habuit portenarium contractum, nomine Renhardum, de quo superius mentio habita, ab infantia et supra scabella incedentem. Hic similiter super sepulcrum B. Brunonis ad invocationem ejus erectus est, qui postea sanus visus et fortis, hoc vidit similiter.

Item Otto sacerdos de Memmingen juratus dicit, quod vidit eundem Renhardum, et crura ipsius contracta, et ire non poterat, sed ferebatur supra scabella, et quando auferebantur ab eo scabella, de loco recedere non poterat, et vidit quod idem contractus esset juxta sepulchrum B. Brunonis ad invocationem ipsius curatus est; et omnes qui praesentes erant, invocabant B. Brunonem, et curatus recessit; et vidit eum longo tempore postea sanum et erectum; et hoc vidit et audivit et praesens fuit. Requisitus de tempore dicit, quod XXXVI anni sint vel plus, et in aestate; de hora dicit, quod circa brevem nonam.

BEATI BRUNONIS

EXPOSITIO

PSALMORUM, CANTICORUM, ORATIONIS DOMINICAE

ET

SYMBOLORUM

S. BRUNONIS VERSUS DEDICATORII AD S. KILIANUM (96)

Sit collega tuae sortis, Pater o Kiliane,
Antistes dono qui te veneratur in isto.

SANCTI BRUNONIS PROLEGOMENA

I.

Præfatio Hieronymi presbyteri super Psalmos, quæ sequitur. (97)

Psalterium Romæ dudum positus emendaram et juxta LXX interpretes, licet cursim, magna illud ex parte correxeram. Quod quia rursus videtis, o Paula et Eustochium, scriptorum vitio depravatum, plusque antiquum errorem, quam novam emendationem valere; cogitis, ut, veluti quodam novali, scissum jam arvum exerceam et obliquis sulcis renascentes spinas eradiceam; æquum esse dicentes,

(96) Fuit hic in regione Herbipolensi episcopus regionarius, atque Franconiae orientalis apostolus anno Christi 689 gladiis impiorum martyr occubuit.

(97) Ita cod. R. vero hæc habet: Incipit epistola B. Hieronymi ad Paulam et Eustochium de psalterio, quod rursus secundum editionem Septuaginta correxerat, in qua docet, quid sit obelus et asteriscus. Cf. Patrolog. t. XXIX col. 117-120 codex Ms. huic

C ut quod crebro male pullulat crebrius succidatur. unde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iste desudat, quam eos, qui exemplaria habere istiusmodi voluerint, ut, quæ diligenter emendavi, cum cura et diligentia transcribantur. Notet sibi unusquisque vel jacentem lineam, vel signa radiantia: id est vel obelos ÷ vel asteriscos ✱ et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea usque ad duo puncta, quæ (minio) 98) impressimus, sciat in LXX translatoribus plus haberi. Ubi autem stellæ similitudinem perspexerit, de hebraeis volu-

epistolæ tres orationes Brunonis, quæ infra habentur addidit et Alcuini præfationem ad librum De psalmodum usu (Patrol. t. Cl. col. 468) integram exhibet. — Notamus porro nos his in Patrum locis et in aliis porro, quæ Bruno congegit lectionem Brunonianam retinuisse.

(98) Hoc vocabulum sicut et infra illud rubra deest in codice; videtur proinde R. de suo addidisse.